

LEDARE

Ledare: Världsbilden avgör vinklingen

PUBLICERAD 2006-07-31

UTVALD LÄSNING I DIN MEJLBOX

Skaffa nyhetsbrev

DN:s chefredaktör Peter Wolodarski väljer ut veckans mest läsvärda artiklar.

Inför en valrörelse är partierna förstas oroliga över hur de kommer att behandlas i massmedierna. Möts vi, kan ett parti fråga sig, av en partiskhet som drabbar oss?

Oron är naturlig, men på det stora hela obefogad. Journalistiken inför och under en valrörelse är kompetent, allsidig och kunskapshöjande i ledande svenska massmedier. I själva verket har en kvalitetshöjning ägt rum på senare år. Redaktionerna har en mycket aktiv ambition att ge ett bra underlag till väljarna. Omfattande och systematiska genomgångar görs av ett brett spektrum av sakfrågor. Alla partier av betydelse täcks. De "partitest" som flera tidningar, däribland DN, har gående på nätet är mycket seriösa och relevanta - ja, ett utmärkt instrument för den villrådige väljaren.

Regeringens övertag i publicitet, liksom dess överrisk för klander och "affärer", försvinner under en valrörelse. Då är alla i samma båt, underställda väljarnas prövning och dom.

Morgontidningarna, liksom public service inom radio och teve, höjer kunskapsnivån under en valrörelse, noterar SNS Demokratiråd, med Olof Petersson som ordförande, i rapporten Mediernas valmakt.

På en punkt är Demokratirådet kritiskt även till de ledande morgontidningarna, nämligen lanseringen av "tolkningsjournalistik". Men artiklar i vilka en specialiserad journalist själv analyserar ett skeende fyller i själva verket ett stort behov av förklaringsdjup. Politiken kan sällan förstås bara genom dess yttre manifestationer. Läsaren är därtill betjänt av en kunnig förklaring och analys. I den klassiska objektivitetsstudien Bilden av Sverige (SNS förlag) föreslog Jörgen Westerståhl och Folke Johansson just sådana tydligt deklarerade analyser från några få särskilt kvalificerade journalister som en lämplig komplettering till ett redovisande material. De politiska reportrar som nu gör dessa analyser i riksmidierna - Henrik Brors, DN, Göran Eriksson, SvD, Lena Mellin, AB, Anders Jonsson, Expressen, KG Bergström och Mats Knutsson, SVT, Lena Smedsaas, TV 4, Inger Arenander, SR - är utomordentligt seriösa och kvalificerade.

Ett parti kan komma illa ut ur en medie-valrörelse - men då rör det sig mer om valrörelsers egen nyhetsdynamik, som plötsligt

ger extra lyft åt en fråga och en debatt än om illvillig partiskhet från politiska reportrar.

Innebär det sagda att objektivitetsproblemet är litet i svenska medier? Nej. Det är tvärtom stort, men det finns inte primärt att söka bland de politiska reportrarna i valrörelser. Det inverkar på den vidare bild av verkligheten som delges svenska folket till vardags. Dess betydande effekt i den politiska sfären går inte genom politiska reportrar utan via makten över tanken - det vill säga valet av perspektiv och vinklingar hos journalister på alla möjliga områden, från beskrivningen av skeenden i världen till framställningen av brottslighet, skola, sociala bidragssystem, medelklassen etc.

Professor Kent Asps senaste kartläggning av den svenska journalistkåren, genomförd 2005, bekräftar tidigare resultat. Två journalister av tre sympatiserar med det rödgröna blocket (s, v eller mp), med en extrem övervikt för partierna till vänster om socialdemokratin. Bland journalister i mellancheåldern, 45-54 år, är övervikten ännu större: 72 procent rödgröna, 27 procent borgerliga. Motsvarande vänster-övervikt finns också inom radio/teve, public service.

I rapporten, och i en anmärkningsvärd artikel på DN Debatt 25/4, bortförklarar Kent Asp sina egna data. Han anför tre skäl:

1. Professionella principer för nyhetsvärdering väger tyngre än partipolitiska värderingar. Alltså: det spelar ingen roll var journalister står privat.
2. Nyhetsarbete är en kollektiv process med många inblandade. "Utrymmet för påverkan av enskilda individers åsikter är därigenom begränsat."
3. Journalister identifierar sig känslomässigt i mycket mindre grad än allmänheten med de politiska partierna. Eftersom de är mer trolösa, spelar deras lutning mindre roll.

Dessa tre antaganden är felaktiga eller missar det väsentliga. Alla som har arbetat som journalist och på en redaktion vet att det finns ett oerhört stort utrymme för den enskilde journalisten att styra vinklingen av en story - även med små medel, som val av ingresser och valörer på ord. Det viktiga är inte partikopplingen utan den dominerande verklighetsbilden hos dem som behandlar en story. Vi talar inte om en konspiration utan om en fundamental verklighetssyn som när den är relativt enhetlig inom en grupp lätt omvandlas till kollektiv konvention. Man upphör att se att den "normala" vinklingen alls är en vinkling, eftersom omgivningen har samma perspektiv.

I en nyligen utgiven skrift, Politik och nyhetsjournalistik, påminner denna tidnings debattredaktör, Mats Bergstrand, om en experimentell studie utförd av medieforskarna Thomas E Patterson och Wolfgang Donsbach. Med hjälp av riktiga nyhetshändelser bad forskarna ett urval journalister att fatta ett antal nyhetsbeslut. Händelserna rörde skatter, miljöföreningar, fängelser och tredje världens skulder. Nyhetsbesluten gällde sådant som rubriksättning, nyhetsvinkling och bildval. I 82 procent av fallen valde journalisterna den

lösning, av flera tänkbara, som överensstämde med deras egen politiska uppfattning. Detta är inte en fråga om partitillhörighet utan om världsbild.

Vad journalistiken gör till vardags är att bidra till att forma ett fönster genom vilket svenskarna betraktar särskilt de delar av verkligheten där de har svårt att skapa sig uppfattningar enbart utifrån egen erfarenhet. Detta fönster bildar sedan den utsikt som partierna tvingas ta hänsyn till i val. De politiska reportrarnas uppträdande under själva veckorna av valrörelse är den minst problematiska delen av denna kognitiva process.

TEXT

Hans Bergström

© Detta material är skyddat enligt lagen om upphovsrätt